

ANDREI ȘERBAN

Teatrul care ne doare

Când am văzut, în urmă cu un an, **Livada de vișini**, m-am repezit să cumpăr ziarele, unde am descoperit doar reproșul că spectacolul ar fi prea ancorat în cotidian, adică perisabil. Nemulțumit, am ridicat stiloul să scriu despre o piesă veche, chiar dacă astfel încălcăm preceptele jurnalistice.

Dacă ar trebui să citez din însemnările din acel moment, n-aș face asta cu plăcere pentru că pe atunci, cu mentalitatea debutantului (și în această capcană au căzut critici renumiți), am scris un articol polemic, retoric și naiv. Riga Crypto al cronicii teatrale nu se copsese încă.

Acum, privind detașat, sub specia eternității, plecarea sa precipitată, realizăm că regizorul român (?) a pus în fața comunismului o oglindă (dacă am încerca să reciclăm banalul topos realist), dar care nu reflectă, ci se reflectă, fiind acoperită de un Dumnezeu histrionic cu un strat gros de vopsea neagră. Spectacolul lui Andrei Șerban e un vitraliu în fața căruia omul comun va bombăni că nu lasă suficientă lumină să treacă. Aceste simbolice definiții nu sunt deloc întâmplătoare, spectacolele sale sunt imense labirinturi în care trebuie să respiri accutezza și concetto pe pâine.

Livezile de vișini nu mai sunt la modă, fiind înlocuite de decorul industrializării forțate, cu aerul său de futurism rusesc din care se va naște mai târziu realismul socialist. Arendașul își depășește condiția de burghez, transformându-se în homo duplex, care, oriunde și oricum, poate lua masca ideologiei, capabil să-i ruineze sau să-i ucidă pe cei care l-au scos din mocirlă. Montarea lui Andrei Șerban nu vorbește despre experiența românească, ci descoperă

„universală în minte“ în nuanțele utopice legând narodnicismul de sufletul rusesc, al cărui puls dramatic e cehovian.

Se uită adesea că prima generație de gânditori pre-marxiști era alcătuită din esteți: Herzen, Dobroliubov, Pisarev și „Ce-i de făcut?“. De acum vor acționa legile dialecticii, contradicția dintre vechi și nou, iar ca revoluția să învingă merită să sacrificăm o livadă prea bătrână ca să mai producă plusvaloare, un dulap cu cărți, un servitor Firs pe care îl poți uita ca pe o umbrelă veche, veselie compensatorie a guvernantei nemțoaice și chiar o cerere în căsătorie care întârzie să se producă. Lumea nouă rade o livadă și dansează cu o frenezie aproape vulgară care, prin paroxismul exuberanței, ajunge la tăcere. Cea din momentul plecării, care tu, spectator, ai vrea să fie veșnică, mai ales că nu știi dacă gara terminus nu e undeva în arhipelagul Gulag.

Spectatorii rād la monologul lui Claudiu Bleonț, semn că preferă teatrul ca aluzie la cotidian și prin aceasta resping chiar posibilitatea de a descoperi textul latent, subtextul. E tragică această reacție, și nu cu identificări descrise de școala analizei răspunsului trebuie să ne însoțim „eposul“, ci cu concepte care pot fi, în cazul nostru, chiar metafore. Iar dacă ne gândim că Peter Brook și Andrei Șerban, copii teribili extrem de încăpățânați, n-ar fi existat fără cluburi muncitorești unde trupe de amatori au învățat teatru după metoda lui Stanislavski, ne putem întoarce la ideea lui Auerbach: istoria artei este de fapt istoria formelor de realism; pentru a fi didactici, puteți compara pe Ostrovski cu G. Garcia

Márquez sau J. Cortazar. Arta ideii de comunism poate fi uneori mai subversivă decât lupta de stradă pentru burghezii onorabili dar roșii care l-au înțeles pe Lukács și care văzuseră toate montările anterioare cu Cehov. Am avut un vrăjitor și un estet care și-a îngropat spectacolul la câțiva centimetri sub călcâiele noastre, margaritas și garoafele pe care le așezați de fiecare iunie cu ghinion la troiță lângă o piață unde s-a protestat ca la Cenaclul „Flacăra“ și s-a cântat muzică folk. Nu m-ar mira ca la una din reprezentații o mână nevăzută să scrie nu „mane tekel fares“, ci „Jos Iliescu!“.

Vă desfid pe această cale: revedeți spectacolul și completați acest schelet cu carnația ideilor mustoase și vii. Pentru că sufletul de regizor s-a ascuns după cortină, sub lacrimile actorilor și în săli imense gândite cu megalomania ciocoilor proletari. Câte unii s-au acuiț pe la Ministerul Culturii.

De fapt, singurul care rade sarcastic, pentru că știe că războiul lor cu Troia nu va mai avea loc, e chiar regizorul. Pe care, prin indiferență criminală, îl mai alungăm încă o dată.

IULIAN BĂICUȘ

*Iulian Băicuș are 22 de ani și este student la Litere și la Jurnalistică. Întrucât socotim că vedește o certă înzestrare pentru critica de teatru, publicăm însemnările sale despre **Livada de vișini** cu ocazia decernării Premiului „Horia Lovinescu“ regizorului Andrei Șerban. În corpul revistei mai puteți citi un articol al său despre spectacolul **Ghetou de la TNB**.*

foto: Ovidiu Mihai Hubban